

Сандра Чаушевић
Крађујевац

ТЕОРИЈА ВИШЕСТРУКЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ И ЊЕНЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ НА УЧЕЊЕ И УСВАЈАЊЕ СТРАНОГ ЈЕЗИКА

Овај рад се бави теоријом вишеструке интелигенције Хауарда Гарднера и њеном применом, како на школско учење, тако и на учење и усвајање страног језика. Сматрајући да класични IQ тестови не узимају у обзир пун опсег људске интелигенције и да сви имамо индивидуалне снаге и слабости, Гарднер дефинише седам врста интелигенција. Применом ове теорије, како у општем образовању, тако и у настави језика, наглашава се важност поштовања индивидуалних разлика ученика и на тај начин поспешује њихово усвајање језика.

Кључне речи: интелигенција, способности, IQ тестови, усвајање језика, енглески језик, учење

1. Увод

Током раног детињства деца се уче социјализацији, односу с другом и задовољавању сопствених потреба. То, наравно, много доприноси самом развоју њихове интелигенције. Дуго су се у друштву вредновали класични, традиционални модели интелигенције, који не само да су обележавали већ су у великој мери и ограничавали појединце у сопственом интелектуалном развоју. Међутим, у новије доба ствари су се ипак мало промениле, па тако данас уместо класичног питања: „Колико је дете интелигентно?“, постављамо питање: „На који начин је интелигентно?“. За то је, свакако, најзаслужнији Хауард Гарднер.

Хауард Гарднер, амерички психолог и професор на Харварду, рођен 1943. у Скрантону у Пенсилванији, творац је, данас веома популарне, теорије вишеструке интелигенције. Гарднер је теорију о вишеструкој интелигенцији (MI теорија) први пут изнео у својој књизи Оквири мишљења (*Frames of mind*) 1983. год. Гарднер сматра да IQ тестови не узимају у обзир пун опсег људске интелиген-

ције и да сви имамо индивидуалне снаге и слабости које обликују димензије вишеструке интелигенције. Богатство човекових могућности сводило се само на лингвистичку и математичко-логичку интелигенцију, за коју се сматрало да чини јединствен фактор интелигенције. Тај један фактор је врло јасно дискриминисао како специфичне даровитости, тако и специфичне тешкоће појединих ученика.

2. Теорија вишеструке интелигенције Хауарда Гарднера

Према Гарднеровом мишљењу, проблем не лежи само у технологији тестирања, него и у начину на који уобичајено размишљамо о интелекту, као и у нашим погледима на интелигенцију. Само ако проширимо и формулишемо наше схватање о ономе што називамо људским интелектом, бићемо у стању да одредимо боље начине испитивања способности и ефикасније приступе образовању. Он, дакле, верује да треба побећи од тих многобројних тестова и корелација међу тестовима и уместо тога сагледати природније изворе информација о томе како људи широм света развијају управо оне способности које су им битне у животу (Гарднер 1993: 9).

Гарднер је своје истраживање најпре започео разматрањем врхунских достигнућа одраслих особа која се највише цене у различитим културама у свету, а потом се запитао каква врста памети је била потребна да се остваре та разнолика врхунска достигнућа. Гарднер је пошао од претпоставке да било који скуп способности одраслих, који може бити цењен у некој култури завређује да се сматра потенцијалном интелигенцијом. Већина проучавања интелигенције заснована је на психолошким тестовима са кратким одговорима и корелацијама између тих тестова. Гарднер је своје истраживање спровео на друкчији начин. Он је направио преглед садржине информација и знања, који никада нису разматрани заједно у циљу дефинисања интелигенције. Један део истраживања усредредио је на атипичне популације, као што су изузетно обдарена деца, саванти, аутистична деца и деца са сметњама у учењу. Те популације теже да испољавају неравномерне когнитивне профиле на нивоу учинка. А такви профили су у нескладу са унитаристичким схватањем интелигенције. Гарднер је такође усмерио истраживање на пацијенте који су патили од појединачног губитка когнитивне функције услед оштећења мозга. Веома специфична природа њихових недостатака пружа јак доказ да људска бића поседују подељене врсте интелигенције. Проучавање развоја вештина код нормалне деце и истраживања којима је процењивана делотвор-

ност настојања да се вештина увежба још више су потврдили ову теорију.

На основу наведене дефиниције и критеријума, Гарднер дефинише седам, релативно самосталних способности, и назива их вишеструке интелигенције: лингвистичка, логичко-математичка, музичка, просторна (спацијална), телесно-кинестетичка, интерперсонална и интраперсонална. У оквиру МИ теорије, ове интелигенције имају подједнака права приоритета и сагледавају се као подједнако ваљане и значајне. Оне су у значајној мери независне једна од друге. Свака од њих испољава посебне одлике решавања проблема, капацитете обраде информација и путање развојног тока. После објављивања *Оквира мишљења* (1983), Гарднер је додатно идентификовао осму димензију интелигенције – природна интелигенција, а узима се у обзир и девета – егзистенцијалистичка интелигенција.

Две најважније научне импликације ове теорије су комплементарне. С једне стране сва људска бића поседују ових седам интелигенција – то је оно што нас чини људима. С друге стране, ниједна два људска бића, па чак ни идентични близанци, не испољавају потпуно исти профил интелигенције. Чак и када су у питању једнојајчани близанци, свака јединка има различито животно искуство и мотивисана је да се разликује од осталих. Сваки тип интелигенције пружа могућност свакоме од нас да да свој допринос свету у којем живи. Оно што нас чини посебним и различитим од других је да се свака врста интелигенције изражава на другачији начин од особе до особе (Гарднер 1993: 15).

2.1. Седам интелигенција

Гарднер наводи седам интелигенција (Гарднер 1993: 19-24):

1. Лингвистичка (језичка) интелигенција је способност употребе језика на један посебан и креативан начин, односно способност веште употребе речи, било вербално или писмено. Особа са развијеном лингвистичком интелигенцијом има врло богат речник, изражајан говор, богатство језичког изражавања и врло вешто користи речи у решавању практичних проблема. Такве особе су најчешће песници, писци, адвокати, преводиоци, новинари итд.

2. Логичко-математичка интелигенција подразумева способност рационалног размишљања. Особе са овом интелигенцијом одлично се служе бројевима, имају добро логичко закључивање, лако уочавају логичке структуре и односе као и узрочно-последичне везе. Поседују изузетну способност категоризације, класифика-

ције, генерализације, рачунања и провере хипотеза. То су углавном доктори, математичари, програмери и научници.

3. Спацијална (просторна) интелигенција је способност формирања менталних модела света. Прецизно опажање и одлично сналажење у простору, способност просторног обликовања, осећај за боје, линије и облике, способност визуализације и могућност графичког презентирања идеја, најважније су карактеристике људи са развијеном овом врстом интелигенције. А то су свакако сликари, вајари, хирурзи, инжењери, архитекте, морнари и др.

4. Музичка интелигенција је четврта способност која подразумева постојање осећаја за музику и музичко изражавање, за разликовање музичких тонова, као и поседовање осећаја за ритам, динамику, мелодију, боју гласа или инструмента. Наравно, та се интелигенција налази код певача и композитора.

5. Телесно-кинестетичка интелигенција подразумева добро координиране покрете тела. То је способност служења целим телом у изражавању мисли и осећања, затим могућност веште употребе руку при изради предмета или рукотворина. Ову способност срећемо код спортиста, плесача, занатлија, хирурга итд.

6. Интерперсонална интелигенција је способност добре сарадње и комуникације са другим људима, односно способност разумевања других људи, уочавања и разликовања њиховог расположења и намера, као и способност невербалног изражавања и препознавања невербалних знакова. Такве особе су продавци, политичари, учитељи, као и верске вође.

7. Интраперсонална интелигенција је способност разумевања сопствене личности. То подразумева познавање самог себе, својих добрих и лоших страна, могућности и ограничења, свест о властитим намерама, мотивима, расположењу и жељама. Самодисциплина, саморазумевање и самопоштовање су кључне особине ових људи, које свакако воде успешнијем и срећнијем животу.

3. Импликације теорије вишеструке интелигенције на школско учење

Са појавом ове теорије променило се много тога. Тамо где смо раније препознавали недостатке у учењу, данас заправо, видимо неискоришћени потенцијал. MI теорија истиче да ученици најбоље уче када добијају информације на начин који највише одговара њиховој интелектуалној моћи. Применом ове теорије у учионици, предавачи имају могућност да промене свој начин предавања, као и стратегије учења које би уважавале индивидуалне разлике ученика.

Идеја вишеструке интелигенције привукла је интересовање опште јавности, као и многих предавача као што је, на пример, Стефани Ричардс, регионални директор ОУП-а за југоисточну Европу, која је, у организацији Педагошког друштва Србије и одржала предавање у нашој земљи. У свом излагању она је изнела своје лично педагошко искуство када је у питању вишеструка теорија интелигенције. Стефани је ову теорију прилагодила настави енглеског језика у свакодневном педагошком раду са ученицима и студентима, а дубоко верује да је могуће примењивати је у свим наставним предметима. Школе које раде у складу са MI теоријом подстичу учење које превазилази традиционалне књиге и оловке. Учитељи и родитељи који у својим ученицима, односно деци, препознају неке нарочите дарове и таленте, могу им обезбедити посебне активности које ће развити те њихове таленте. Истражујући и пролазећи кроз свих седам врста интелигенције, деца постају обликоване индивидуе, успешне у многим животним областима. Зато би родитељи, васпитачи и учитељи требало да препознају код детета ове различите снаге и да им помогну да их што боље развију. Нека деца ће боље реаговати на писану или изговорену реч, друга на музику, а задатак одраслих је да омогуће деци да истражују и да се слободно изражавају. Ако деца имају прилику да уче оно што им се свиђа, оно што им најбоље иде и на начин који им је најприхватљивији, ако имају прилику да се докажу и у областима у којима су слабији, онда ће се развити у вишеструко интелигентне младе људе пуне самопоуздања.

Које су то предности за ученике које обезбеђује примена MI теорије у настави? То је пре свега вредновање и неговање индивидуалних разлика, затим аутентична процена учења, развојни и разнолики садржај. Настава заснована на овој теорији пружа ученицима знатан напредак у академским постигнућима – мишљењу, решавању проблема и памћењу. Такође унапређује самопоуздање због могућности употребе различитих врста интелигенција, припрема ученике за живот, рад и доживотно учење у 21. веку, а разлике међу ученицима уочавају се с обзиром на начине учења, а не с обзиром на њихове недостатке. Међутим, оно што је најбитније јесте изједначавање могућности постизања успеха за све ученике.

Предности које овакав вид наставе доноси учитељима јесу следеће: пре свега рад у позитивној наставној атмосфери која омогућава развој свих учесника, затим унапређени и проширени репертоар наставних стратегија, оријентација на потребе и могућности детета уместо на програм и недостатке ученика, повећана сарадња

са родитељима, планирано и стално стручно усавршавање учитеља и њихово веће ангажовање у доношењу одлука у школи што самим тим оживљава и њихов осећај професионалности. Оно што Гарднерову теорију способности чини привлачном за педагошки рад јесте извесна кореспонденција с такозваним школским предметима или научним и уметничким дисциплинама и областима које обједињују сродне садржаје. Теорија је изузетно плодна јер је инспиративна за педагошку праксу и даља истраживања. По мишљењу многих, квалитет Гарднерове теорије јесте у њеној отворености, плодности и примењивости.

4. Примена теорије вишеструке интелигенције у настави језика

Како у општем образовању тако и у настави језика, наглашавање важности поштовања индивидуалних разлика ученика, актуелна је тема последњих 30 година. Известан број школа у Америци је заиста прилагодио своје образовне програме моделу вишеструких интелигенција. Примене овог модела у настави језика су отпочеле недавно, па с тога није изненађујуће то што MI теорији недостају неки основни елементи који би је могли директно довести у везу са језичким образовањем. Један недостатак јесте конкретан преглед тога како је MI теорија повезана са било којим постојећим језиком или теоријама учења језика, иако постоје покушаји да се такве везе остваре. Треба истаћи да MI теорија посматра језик појединца, било да је у питању један или више језика, не као неку додатну или периферну, већ као централну способност у читавом животу једног ученика и говорника језика. У том смислу, сматра се да је језик интегрисан са музиком, телесном активношћу, интерперсоналним односима, итд. Језик се, дакле, не ограничава само на лингвистику, већ обухвата сваки вид комуникације. Очигледно је да су учење и употреба језика тесно повезани са оним што MI теорија назива „лингвистичком интелигенцијом“. Међутим, заговорници ове теорије верују да језик подразумева много више од онога што обухвата лингвистика. Постоје разни аспекти језика као што су, на пример, ритам, тон, јачина и висина, који су много више повезани са музичком него са лингвистичком теоријом. Затим, културни контекст је и овде врло битан.

5. Истраживање

5.1. Циљ и задаци истраживања

Ово истраживање има циљ да покаже на који начин би ученици највише желели да усвајају енглески језик, како би они осмислили часове језика, шта је то што њима највише недостаје и шта би увели као новину у наставу и које би то они способности највише желели да развију. Осим тога, задатак овог истраживања јесте и да покаже коју од ових седам интелигенција би ученици најрадије користили на часу енглеског језика, односно, решавање којих врста задатака је ученицима најинтересантније, да ли су то задаци који захтевају логичко-математичку, спацијалну, музичку или неку другу интелигенцију.

5.2. Хипотеза истраживања

Традиционални метод наставе који подстиче искључиво развијање логичко-математичке и лингвистичке интелигенције и подразумева само употребу ових интелигенција приликом решавања задатака и различитих проблема у току наставе је управо онај начин на који би ученици најмање желели да усвајају градиво и начин који они сматрају најмање интересантним.

5.3. Техника истраживања

У овом истраживању учествовао је укупно 121 ученик. Испитани су ученици трећег и четвртог разреда Средње школе "Младост" у Петровцу на Млави, и то: четири одељења гимназије општег смера и два одељења економског смера. Сваки ученик добио је анкетни листић¹ који је представљао предлог жеља и права које би ученици желели да имају на часу енглеског језика. Та права била су подељена у седам група, при чему се свака група састојала од одређених активности које захтевају употребу једне од седам интелигенција.

Прва група жеља и права односила се на активности које захтевају употребу интраперсоналне интелигенције:

Section 1:

Give me time to think.

I feel I should daydream.

I shouldn't have to do eternal pair-work.

I have the right to have my own space.

1 Puchta, H. and Rinvolucru, M. (2005). *Multiple Intelligences in EFL: Exercises for Secondary and adult students*. Helbling Languages 2005. p. 44-47

It's fine for me to look abstracted and far-away.
When you ask us for feedback, I feel like I'm at the dentist.

Друга група садржи активности које захтевају употребу интер-персоналне интелигенције

Section 2:

I have a right to get other people to help me with my homework.

I love activities where there is a buzz of talk.

We have a right to demand that you are nice to us.

This is a language class, and we have a right to spend most of the time with each other, not focused on you.

Трећа група садржи активности које захтевају употребу логичко-математичке интелигенције:

Section 3:

Give me only real, watertight rules.

Explain words clearly and directly-give mother-tongue translations.

Don't try to invent logic in areas of language where there is none- be upfront about this.

Give me the chance to formulate hypothesis and then check them out.

Be precise about exactly what we need in order to get ready for a test.

Tell us, in advance, how many marks different parts of the test are worth.

Четврта група садржи активности које захтевају употребу телесно-кинестетичке интелигенције:

Section 4:

Don't keep me nailed to a chair for 45 minutes. I have a need to stand and walk and move sometimes.

I should have the option to remove or do something when I am learning.

Please involve me in action.

I have a right to role play and move around the room.

I have a right to use my body language to express what I feel and think. Words are not enough sometimes.

Пета група садржи активности које захтевају музичку интелигенцију:

Section 5:

I want to find tunes for parts of each unit.

I have a right to use my Walkman in the reading and writing parts of lessons.

Can we have more jazz chants?

I want to sing the grammar.

I have a right to listen to music that relaxes me while I'm doing the test.

I have a right to listen to music to lighten my language work.

Шеста група садржи активности које захтевају употребу спацијалне интелигенције:

Section 6:

I need to know where things are.

I like exercises where I can place things in an intelligent way.

I have a right to see this grammar stuff in diagrammatic form.

I can't learn from just listening.

Седма група обухвата активности које захтевају употребу лингвистичке интелигенције:

Section 7:

I have a right to enjoy the sounds of English.

Let me play with English

Can't we do different accents in English?

I have a right to love some parts of grammar and hate the others.

I have a right to let my unconscious learn English for me.

I have a right to be thrilled by the differences between English and my mother tongue.

Задатак ученика је био да прочитају цео текст, а затим да у року од пет минута продискутују о томе у пару. Након тога од ученика се захтевало да свако за себе допише по још два, своја права у сваком одељку, осим у оним који им се нису нимало допадали. На самом почетку активности ученици нису били претерано заинтересовани и мотивисани, али када им је речено да се морају потписати, ситуација се променила, и више су сарађивали. Ученици су одмах били распоређени тако да су парови били састављени од једног ученика са слабијим и једног ученика са бољим знањем енглеског језика, како би ученици у пару могли боље да реше евентуалне проблеме у вези са неразумевањем текста. У току дискусије пре индивидуалног рада, као што се и претпоставило, ученици су највише говорили о појединим непознатим речима, које су их спречавале да у потпуности разумеју текст. Када су све нејасноће биле отклоњене, ученици су наставили са индивидуалним радом. Од ученика се такође захтевало да заокруже два одељка која су им се највише допала. Након тога, ученици су добили седам празних папира који су само били означени по одељцима и њихов задатак је био да свако допише своја

права у оне одељке у које их је и дописао на свом папиру. Ти папери су потом сакупљени и са сваког папира издвојена су три или четири најинтересантнија права, која су написана на табли. Овај део активности се ученицима јако допао и чини се да је атмосфера у учионици веома оживела када су ученици почели са исказивањем свог мишљења о предлозима права издвојених на табли. Ученици су постали јако мотивисани и заинтересовани, а посебно су им интересантне биле њихове грешке, које су могли да виде јер су њихове реченице преписане у оригиналу са свим грешкама.

5.4. Резултати истраживања

На основу резултата анкете можемо закључити да је највећи број ученика (45), заокружио 5. део, односно оне активности које захтевају употребу музичке интелигенције. А најмањи број испитаних ученика (23) заокружио је 3. део, односно оне активности које захтевају употребу логичко-математичке интелигенције. Ако бисмо резултате сагледали појединачно по оценама, закључак би био следећи: највећи број ученика који има петицу, четворку и двојку из енглеског језика заокружио је 5. део, док је већини ученика са тројком и јединицом најинтересантнији 2. део односно вид наставе који развија интерперсоналне способности.

Интересантно је да су се ученици изјаснили да им је најприхватљивији начин усвајања градива, у овом случају језика, управо кроз музику и музичке игре, односно оне активности које захтевају употребу музичке интелигенције, док су на другом месту активности које подстичу интерперсоналне способности.

6. Закључак

Овим истраживањем је потврђена унапред постављена хипотеза и оно што је Гарднер говорио све време, а то је да треба напустити традиционалне методе наставе, који само истичу лингвистичку и логичко-математичку интелигенцију, јер су управо такви видови наставе оно што су ученици заокружили као најмање интересантно. Ова чињеница у великој мери утиче на појаву проблема у самој настави и усвајању градива код ученика. Међутим, препознавање вишеструких интелигенција и разнолики начини на које их појединци могу испољавати, представљају најбитнији први корак ка превазилажењу ових проблема и воде успешнијем и лакшем усвајању градива и развијању сопственог интелекта.

Литература

Ховард 1993: G. Howard, *Multiple intelligences: the theory in practice*, New York: BasicBooks, 3-34.

Ричардс, Роџерс 2003: J. Richards, T. Rodgers, *Approaches and methods in language teaching*, Cambridge: Cambridge University Press, 115-122.

Пухта, Ринволури 2005: H. Puchta, M. Rinvoluceri, *Multiple Intelligences in EFL: Exercises for secondary and adult students*. Helbling Languages, 44-47

<http://www.howardgardner.com/FAQ/faq.htm> 10.05.2009.

<http://www.pedagog.rs/visestrukaint.php> 10.05.2009.

Sandra Čaušević

THEORY OF MULTIPLE INTELLIGENCES AND ITS IMPLICATIONS FOR THE LEARNING AND ACQUISITION OF A FOREIGN LANGUAGE

Summary

This work is focused on the well-known Howard Gardner's theory of multiple intelligences and its implementation in the school education and foreign language learning and acquisition. Gardner identifies seven intelligences since he thought that the traditional IQ tests can not measure the full range of human intelligence and that we all have our individual strength and abilities. The implementation of this theory in the school education as well as in a foreign language learning, emphasizes the importance of respecting the learners' individual differences.

Прихваћено за штампу јануара 2010.